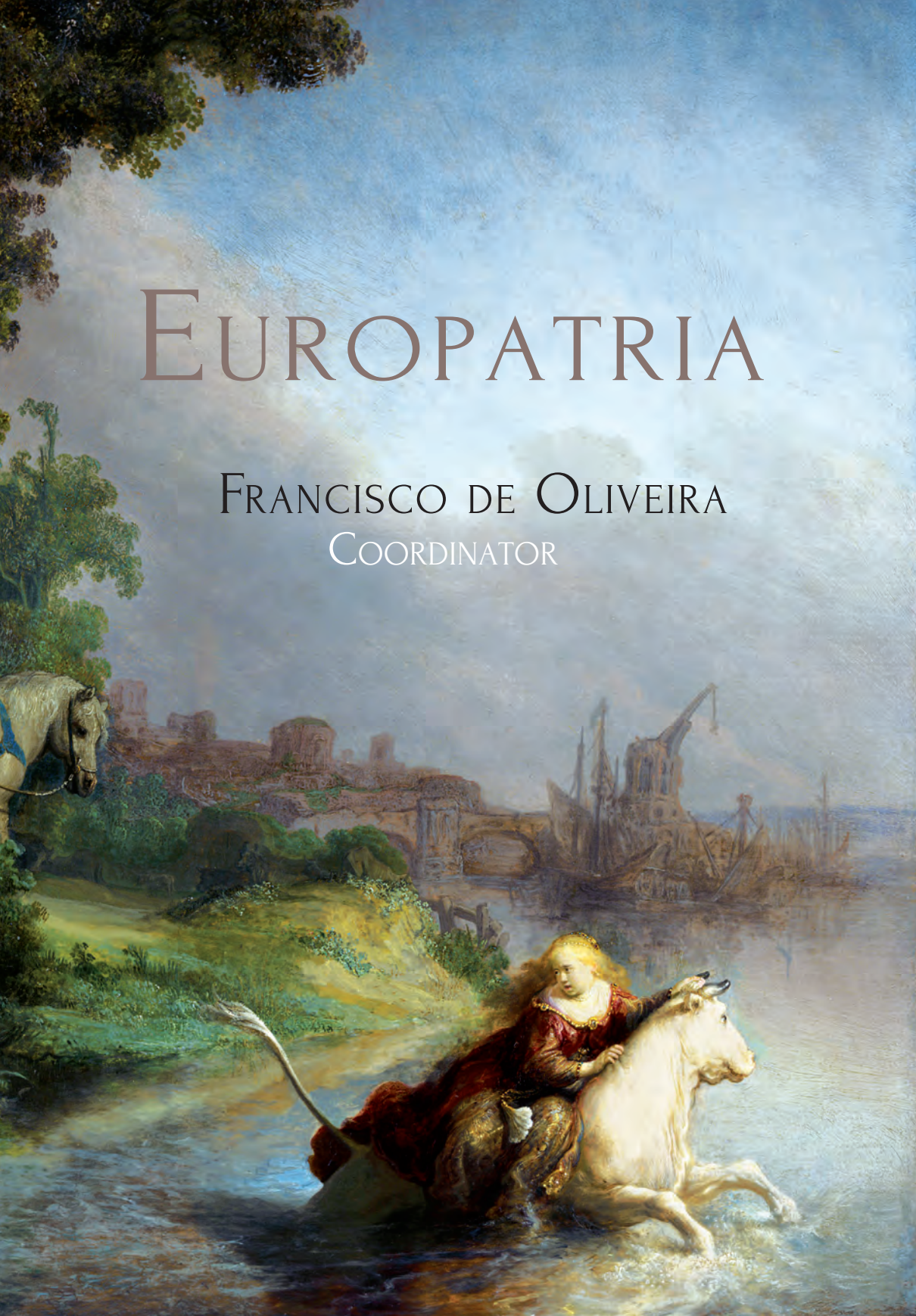

EUROPATRIA

FRANCISCO DE OLIVEIRA
COORDINATOR

Lubor Kysučan - Palacký University
Olomouc, Czech Republic
kysucan@fss.muni.cz
lubor.kysucan@upol.cz
phone: 00420-737480644

CZECHIA

LATIN TEXTS FROM THE CZECH HISTORY

1. The Classical Scholarship and role of Latin in the course of Czech history

The first contacts of Czech people with Latin culture were mediated through Irish, Italian and German missionaries, who were entering the Czech Lands from 8th century AD to spread Christianity among predominantly pagan population, worshipping traditional Slavic gods. In the Early Middle Ages the Central Europe including Czech lands was crossroads of Western and Eastern culture, influenced both from Latin West and Greek, i. e. Byzantine East. Therefore both Latin and Old Slavonic scholarship (initiated and supported yet in the Great Moravia, first medieval state in Central European territory, by historical mission of *St. Constantine* and *St. Methodius* from Byzantium) flourished in Bohemia and Moravia.

But after schism in Christianity in the 11th century and subsequent isolation of Byzantium the Latin culture prevailed. Almost all literature, including chronicles, Christian legends, law and theology, were written in Latin. Some of these Latin works, including e.g. the Chronicle of *Kosmas Pragensis* from 11th century, are true masterpieces of Latin style, reflecting strong influence of Western European schools and – relative to the cultural development in the Early Middle Ages – very good and deep knowledge

¹ The author is much obliged to his students and colleagues Mr. Jan Herůfek, Ph.D. and Mr. Martin Váňa, M.A. for their kind help with completing some of the original Latin texts.

of European classical tradition. Yet from the beginning of 13th century together with Latin the literature written in Czech, Hebrew and German is beginning to develop. Step by step the new national languages have been used in law and administration of the kingdom. Practically from this period till the middle of 20th century multicultural and multilingual society existed in Czech Lands, and Latin was one of the most important tools linking different nationalities, beliefs and promoting sense of cultural unity.

The top era of this development represents the reign of Czech king and Roman emperor *Charles IVth*, when Czechia, namely Prague with its royal court and newly established university, first in Central Europe, became one of the most important European political and spiritual centers. In the literature and thinking of this era we can find the signs of prehumanism, also first ideas of reformation were arising in tolerant Czech society of that time.

Unfortunately the reformation attempts resulted in Hussitic uprising and subsequent wars, that turned Czech Lands one hundred years back to nationalism, religious intolerance and destruction. The beginning of Renaissance and Humanism, adumbrated yet by fascinating personality of *Charles IVth*, was delayed till 16th century. But also in the turmoil of Hussitic wars the great part of literature including Hussitic propaganda still remained written in Latin, many leading figures of Hussitic movement were well educated university intellectuals.

Once again in the 16th century and at the beginning of 17th century Bohemia began under rule of Hapsburg kings, who were also Roman emperors, one of the leading European centers. Prague hosted such personalities as *Johannes Kepler* and *Tycho de Brabe* were. The science, Czech, German and Latin literature flourished. Unfortunately during the Thirty Years' War the tragical conflict between Catholics and Protestants brought religious tolerance to end. Czechia was recatolicized in brutal way and many leading intellectuals including great European humanist Comenius were pushed to leave the country and to live in exile. But both Protestant culture in exile and domestic Catholic Baroque culture were linked through common heritage of Latin and Greek Humanism and similar perception of classical tradition. The knowledge of Latin and Greek was supported through well developed system of education, namely

gymnasiums administrated by members of Piarist and Jesuit order. The annual presentations of Latin drama were indivisible part of curriculum at these gymnasiums, many of these plays are still waiting in Czech archives to be explored and published. Regardless of lack of religious freedom the Baroque era represents one of the peaks of Czech culture in the terms of science, fine arts and architecture, contributing essentially to the identity of Czech countryside, mentality and all society and its spiritual life.

At the end of 18th century and beginning of 19th century the use of Latin is slowly abandoned and German and Czech languages taking its place in almost all of social roles (with exception of Catholic Church, of course and science to some extent – the famous Slavist *Josef Dobrovský* and no less important doctor and biologist *Jan Evangelista Purkyně* still published some of their scientific works in Latin). Well administrated and developed system of classical education was maintained both in the period of Hapsburg Austrian Monarchy and thenafter in the first Czechoslovak Republic. But during the communist dictatorship since the end of forties of 20th century the high school and university classical education, being perceived as ideologically dangerous regarding its consequences with Christian tradition and values of Western civilization, was almost totally destructed and suppressed. Since return to democratic European society in 1989 the classical education has freedom to develop in normal way without any political restriction.

It is worth to mention that also during 20th century some writers publishing in New Latin (music composer *Jan Novák*, classical philologist and translator *Jan Šprincl*, poets *Mojmír Hanuš* and *Eugen Brikcius*) appeared and published their works both in Czechoslovakia (Czech Republic) and abroad.

2. The Bull of Pope Hadrian IInd „Gloria in altissimis“

The bull (its authenticity is still in question) deals with use of Church Slavonic language in the territory of Great Moravia. The Church Slavonic was recognized as the fourth liturgical language in the Christianity in addition to Hebrew, Greek and Latin:

869, after February 14th

Hadrianus episcopus et servus Dei Rostislao et Sventopulco et Kocelo. – Gloria in altissimis Deo et in terra pax, in hominibus bona voluntas. Quia de vobis spiritualia audivimus, nunc autem sitiēbamus cum desiderio et precibus vestrae salutis gratia, quomodo expergefecit dominus corda vestra, ut eum quaereretis, et monstravit vobis non solum fide, verum etiam bonis operibus oportere Deo servire; fides enim sine operibus mortua est, et falluntur ii, qui putent se Deum cognoscere, in operibus autem ab eo desciscunt. Non enim tantum apud hunc sacerdotalem thronum rogastis doctorem, sed etiam apud pium imperatorem Michaelem. Et misit vobis beatum philosophum Constantinum cum fratre, cum nobis potestas deesset. Illi vero cum cognovissent ad apostolicam sedem pertinere vestras partes, contra canonem nihil fecerunt, sed ad nos venerunt simul sancti Clementis reliquias ferentes. Nos autem triplici gaudio repleti statuimus re considerata mittere Methodium, postquam eum cum discipulis ordinavimus, filium autem nostrum, in partes vestras, virum perfectum intellectu et orthodoxum, ut vos edoceret, sicuti rogastis, interpretans libros in linguam vestram, et totum ecclesiasticum ordinem pleniter, etiam cum sancta missa, id est cum liturgia, et baptismo, quemadmodum coepit philosophus Constantinus divina gratia et cum invocatione sancti Clementis. Eodem modo autem si quis alius potuerit digne et orthodoxe interpretari, sanctum et benedictum sit a Deo, a nobis et ab omni catholica et apostolica ecclesia, ut facile praecepta divina discatis. Hunc unum servate morem, ut in missa primo legant apostolum et evangelium Romane, dein Slovenice, ut expleatur verbum scripturae: Quia laudabunt dominum omnes gentes, atque alio loco: Omnes loquentur linguis variis magnalia Dei, prout dedit illis sanctus spiritus respondere.

Si quis vero ex congregatis apud vos doctoribus et iis, qui scabunt aures et a veritate vertunt in errores, ausus fuerit aliter seducere vos, vituperans libros linguae vestrae, sit excommunicatus, sed tantum in iudicium datus ecclesiae, donec se correxerit. Isti enim sunt lupi, non autem oves, quos convenit a fructibus eorum cognoscere et cavere ab iis. Vos autem, filii

carissimi, audite praecepta Dei nec repudiatis institutionem ecclesiae, ut inveniamini veri adoratores Dei, patris nostri caelestis, cum omnibus sanctis, amen.

(Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae; I, n.12.

Ed. G. Friedrich. Praha: Alois Wiesner, 1904-1907)

3. Cosmas Pragensis: Chronica Boemorum

The departure of St. Adalbert from Bohemia

Kosmas Pragensis was one of the first true „Europeans“ in the Czech Lands. He studied in Liege at school of Master Frank, where he obtained deep classical education. He took use of it in completing his Chronica Boemorum, written in elegant style and rich on classical ancient symbols. The following text describes the departure of other Czech „European“, Czech and Polish patron, bishop of Prague St. Adalbert from Bohemia, being disappointed with domestic affairs, provincial mentality, brute politics and rude manners of population:

Cap. I, 29. Nec transiliendum censeo, quod ab aliis pretermissum video. Nam presul Adalbertus videns, quod grex sibi commissus semper in precipitium iret nec eum ad rectam viam convertere quiret, timens, ne et ipse cum pereunte plebe periret, non ausus est cum eis amplius stare nec passus est suam ulterius incassum predicandi operam dare. Sed cum iam iamque Romam iter arripere vellet, forte fortuna tempore in isto Ztrachquas, de quo supra retulims, sui abbatis cum licentia venerat de Radisbona, post multos annos visere patriam dulcem et cognatos atque fratrem suum Boemie ducem. Cum quo vir Dei, presul Adalbertus, secretum petiit et colloquium tenuit, multa conquestus de infidelitate et nequitia populi, de incesta copula et super illicita discidia inconstantis coniugii, de inobedientia et negligentia cleri, de arrogantia et intolerabili potentia comitum. Ad ultimum omnem intencionem sui cordis sibi

aperuit, quod vellet Romam apostolicum consultum ire et ad gentem apostatricem nunquam redire.

(*Die Cronik der Böhmen des Kosmas von Prag*. Ed. B. Bretholz.
In: *MGH SRG NS II*. Berlin, Weidmansche Buchhandlung, 1923)

4. The Golden Bull of Sicily

The Golden Bull of Sicily is one of the most important documents concerning the Czech history. This document, issued at Basel on September 26th, 1212 by Friedrich II conferred the hereditary degree of king on the princes of Bohemia and gave them the right of investiture. Since that time the Czech king was obliged to take part in the Imperial Diet and coronations of the Roman emperors, but at the same time obtained more independence for his rule in kingdom of Bohemia:

1212, September 26th

Fredericus, divina favente clementia Romanorum imperator electus et semper Augustus, rex Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue.

Cum decor et potestas imperii nostrum precesserit statum, ut non solum ceterorum principum dignitates, verum etiam scepra regalia a nostra conferatur maiestate, gloriosum reputamus ac magnificum, quod in tanto nostre largitatis beneficio et aliis crescit regie dignitatis augmentum, nec ob hoc eminentia nostra aliquod patitur detrimentum. – Inde est, quod nos attendentes preclara devotionis obsequia, que universa Boemorum gens ab antiquo tempore Romano exhibuit imperio tam fideliter quam devote, et quod illustris rex eorum Ottacharus a primo inter alios principes specialiter pre ceteris in imperatorem nos elegit et nostre electionis perseverantie diligenter et utiliter astiterit sicut dilectus patruus noster, pie memorie rex Philippus, omnium principum habito consilio, per suum privilegium instituit, ipsum regem constituimus et confirmamus et tam sanctam et dignam constitutionem approbamus regnumque Bohemie liberaliter

et absque omni pecunie exactione et consueta curie nostre iusticia sibi suisque successoribus in perpetuum concedimus volentes, ut quicumque ab ipsis in regem electus fuerit, ad nos vel successores nostros accedat regalia debito modo recepturos. Omnes etiam terminos, qui predicto regno attinere videntur, quocumque modo alienati sint, et ei successoribus suis possidendos indulgemus. Ius quoque et auctoritatem investiendi episcopos regni sui integraliter sibi et heredibus suis concedimus; ita tamen, quod ipsi ea gaudeant libertate et securitate, quam a nostris predecessoribus habere consueverunt. De nostre autem liberalitatis munificencia statuimus, quod illustris rex predictus vel heredes sui ad nullam curiam nostram venire teneantur, nisi quam nos apud Babenberc vel Nurenberc celebrandam indixerimus, vel si apud Merseburc curiam celebrare decreverimus, ipsi sic venire teneantur: quod si dux Polonie vocatus accesserit, ipsi sibi ducatum prestare debeant, sicut antecessores sui, quondam Boemie reges, facere consueverunt; sic tamen, ut spatium sex ebdomadatum veniendi ad predictas curias eis ante prefigatur; salvo tamen, quod si nos vel successores nostros Rome coronari contigerit, ipsius predicti regis Ottachari vel successorum suorum relinquimus arbitrio, utrum ipsi trecentos armatos nobis transmittant, vel trecentas marchas persolvant.

Ad huius autem constitutionis et confirmationis nostre memoriam et robur perpetuo valiturum presens privilegium per manus Henrici de Parisiis, notarii et fidelis nostri, scribi et bulla nostra aurea iussimus communiri, anno, mense et indictione subscriptis.

Huius rei testes sunt isti..., et alii quam plures magnates et nobiles et liberi, quorum testimonio hoc privilegium constat esse confirmatum.

Acta sunt hec anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo duodecimo, mense septembris, quintedecime indictionis, regni vero domini nostri Frederici, illustrissimi Romanorum imperatoris electi et semper augusti, regis Sicilie, quintodecimo.

Datum in nobili civitate Basiliensi per manus Ulrici viceprothonotarii, sexto kalendas octobris, feliciter amen.

(Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II, n. 96.

Ed. G. Friedrich. Praha: Alois Wiesner, 1904-1907)

5. *Vita Agnetis*. The Legend about St. Agnes

The legend describes holy life of Czech national patron, St. Agnes of Bohemia, the daughter of Czech king Václav Ist, famous for her humanitarian activities toward the poor and sick people in the kingdom:

Cum autem pater eius clare memorie rex Ottokarus ex hac vita migrasset, mansit apud germanum suum, regni successorem dominum inclitum Venceslaum et crescens per etatem corporis, crescebit amplius per affectum devocionis de virtute proficiens in virtutem. Consurgens enim diluculo mutabat habitum et que secretorum eius erant conscie dedicaciones ecclesiarum que multe sunt in Praga devotissime per-lustrabat et inclusas circa easdem visitans, illarum oracionibus se instancius commendabat. Sepe vero cum se calefaceret rediens post laborem propter asperitatem algoris visi sunt pedes eius sanguine rubricati, eo quod per artam viam contendens intrare ad vitam custodiebat vias duras. Die tandem clarius lucescente ad capellam domus regie ad ecclesiam kathedralem procedens, nobilium comitiva stipata non vanis affatibus hominum sed divinis colloquiis erat intenta, et ecclesiam vel capellam ingrediens, missas plures quas poterat devotissime audiendo persistebat et nunc vigiliis pro defunctis domino attentione persolvens, indefessum ab oracione spiritum non relaxabat. Cernens autem quia preterit figura huius mundi moleste iam ferebat terrenam fugacem gloriam, et secularis ornatum decorem pro posse devitans, sub vestibus auro textis ut regiam prolem decebat cilliciolum clam portabat. Cubiculum suum apparatu magnifico decoratum devitans, iuxta lectum delicatum super stramentum durum et humile decubabat. Talia fuerunt in domo fraterna eius conversacionis insignia, talis affectus celestium et contemptus terrenorum. Sed quia tam luminosa sub modio latere non potuit, virtutum ac nominis eius fama ad instar olei per adiacentes provincias circumquaque diffusa, eciam usque ad imperatorem pervenit. Qui sicut prius ad patrem, ita secundo ad fratrem virginis nuncios destinavit multis promissionibus interpositis, postulans ut sororem suam eius coniugio non negaret. Quo votis annuente

petentis virgo Cristi cogitans que sunt domini, ut corpore et spiritu sancta existens, cum lyliaco cetu virginum agnum sequi valeret nulli se mortalium cuiuscumque status vel prominencie nupturam proposuit. Et ut in suo proposito, quod deo inspirante conceperat, securius permaneret, manum mittens ad forcia, nobili Cristi vicario domino pape Gregorio nono per honestos nuncios et discretos suum occultum intentum patefecit. Qui felix antistes tam generose virginis devocioni congaudens, per eosdem nuncios iam graciosis litteris in domino confortavit, propositum eius sanctum commendans pariter et confirmans, adoptatamque in filiam multis spiritualibus donis invisit, cunctis diebus suis eam prosequens pii patris affectu. Cum Cristi famula de hiis, que a summo pontifice receperat, in responsis multa spiritus consolatione repleta, statim propositum suum germano suo domino regi Wencesslao intrepide propalavit. Quo rex audito non sine magna turbacione ad se ut decuit excusandum sororisque propositum detegendum imperatori nuncios destinavit. Ad quorum legacionem imperator fertur taliter respondisse: „Si a quocumque homine nobis hec iniuria illata fuisset, tante despeccionis ob probrum vindicare nullatenus cessaremus. Sed quia nobis minorem dominum perlegit, hoc despectui nostro nequaquam asscribimus, cum instinctu divino istud factum credamus.“ Unde intencionem bonam virginis magnis extollens laudum preconiiis, preciosa ei munera et reliquias multas transmisit, orans per litteras et inducens, ut quod salubriter cepit feliciter consumaret.

(Vyskočil, J. Kapistrán. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy svaté Kláry – Kritický rozbor textový i věcný legendy a čtyř listů s nejstarším (původním) textem milánského rukopisu*. Praha, 1932, p. 104-105)

6. Franciscus Pragensis: Chronicle — The Death of John of Luxembourg

The text from Chronicle of Franciscus Pragensis describes heroic death of Czech king John of Luxembourg in the battle of Crécy on August 26th, 1346:

Cap. III, 21. *Cum iam exercitus convenisset, rex Boemie cum filio suo, electo rege Romanorum, viriliter congressi aciem belli tenuerunt. Sed quia eventus bellorum dubius fore frequentius dinoscitur, multis maxime per sagittas prostratis et interemptis maior pars Francigenarum fugiendo terga verterunt et multis aliis occasionem fuge dederunt. Cum autem nobiles regni Boemie conspicerent periculum vite affuturum, suaserunt regi, quod cum ipsis de bello secederet; qui respondit, quod nollet hoc crimen glorie sue inferre et famam suam ex hac causa denigrare, sed mandavit eis, ut ducerent eum, ubi maior impetus et vigor belli existeret fragorque armorum. Cui unus ex nobilibus regni Boemie respondit: „Nos illuc vos ducemus, unde amplius vobiscum non redibimus.“*

Cumque hoc effectui mancipassent, rex Boemie, heu, cum pluribus principibus, baronibus et militibus de diversis mundi partibus cecidit et extitit interemptus filio suo, glorioso principe Karolo difficulter cum vita transeunte et pauca milicia secum remanente ...

Post hec rex Anglie cum suis nobilibus regem Boemie et alios principes, qui in bello deciderant, studiose deplanxerunt et honorifice sepulture tradiderunt.

(*Kronika Františka Pražského*. [on line] [cit. 2013-05-31]

Dostupné z: <http://digi.ceskearchivy.cz/Da?id=300009-lang=cs>)

7. The Foundation of Charles University in Prague

The foundation document of the oldest university in Central Europe, established through initiative of Czech king and Roman emperor Charles IVth and archbishop of Prague Arnošt of Pardubice:

Karolus Dei gracia Romanorum rex semper augustus et Boemie rex.

Ad perpetuam rei memoriam. Inter desiderabilia cordis nostri, et que cogitationi regali iugiter occurrunt, animi precipua reddimur anxietate solliciti, specialiter convertentes eciam mentis nostre, qualiter regnum

nostrum Boemie, quod pre ceteris hereditariis aut fortune acquisitionis honoribus et possessionibus prerogativa mentis affectione complectimur, cuius exaltacionem omni, qua possumus, diligencia procurantes ipsius honori intendimus totis conatibus et saluti, sicut rerum victualium ad dispensacionem divini nominis natura profluente tripudiat, sic ad nostre provisionis edictum prudentem virorum copia nostris artificialiter temporibus decoretur, ut fideles nostri regnicole, qui scienciarum fructus indesinenter esuriunt, per aliena mendicare suffragia non coacti paratam in regno sibi mensam propinacionis inveniant, et quos ingeniorum nativa subtilitas ad consilia reddit conspicuos, litterarum sciencia faciat eruditos, nec solum compellantur aut super vacuum reputent ad investigandas gyrum terre sciencias circuire, naciones expetere peregrinas aut, ut ipsorum aviditatibus satisfiat, in alienis regionibus mendicare, sed gloriosum estiment extraneos alios ad suavitatem odoris et gratitudinis huius modi participium evocare.

Sane ut tam salubris et laudabilis animi paret concepcio fructus dignos, regni ipsius fastigia tripudialibus novitatis volentes primiciis augmentari, in nostra Pragensi metropolitana et amenissima civitate, quam terrene fertilitatis fecunditas et plenitudine rerum amenitas localis reddunt utiliter tanto negotio congruentem, instituendum, ordinandum et de novo creandum consulta utique deliberacione previa duximus studium generale, in quo siquidem studio doctores, magistri et scolares erunt in qualibet facultate, ac undecumque venerint, veniendo, morando et redeundo sub nostre maiestatis speciali protectione et salvagardia retinentes, firmam singulis fiduciam oblaturi, quod privilegia, immunitates et libertates omnes, quibus tam in Parisiensi quam Bononiensi studiis doctores et scolares auctoritate regia uti et gaudere sunt soliti, omnibus et singulis illuc accedere volentibus liberaliter impertimur et faciemus ab omnibus et singulis inviolabiter observari ...

In quorum omnium testimonium et ad certitudinem pleniorum presentes fieri et bulla aurea typario nostre maiestatis impressa precepimus communiri.

Datum Prage anno domini millesimo trecentesimo quadragesimo octavo, indictione prima, septimo Idus Aprilis, regnorum nostrorum anno secundo.

(Placht, O. *Zakládací listina university Karlovy v Praze*. Praha: Česká grafická unie, 1931)

8. Vita Caroli. Autobiography of Charles IVth

This chapter coming from own autobiography of Charles IVth *Vita Caroli*, written in Latin, describes the desperate state of country and loneliness of Charles himself, when he had returned there:

Deinde pervenimus in Bohemiam, de qua absens fueramus undecim annis. Invenimus autem, quod aliquot annis ante mater nostra dicta Elizabeth mortua erat. Et sic cum venissemus in Bohemiam, non invenimus nec patrem nec matrem nec fratrem nec sorores nec aliquem notum. Idioma quoque Bohemicum ex toto oblivioni tradideramus, quod post redidimus, ita ut loqueremur et intelligeremus ut alter Boemus. Ex divina autem gracia non solum Boemicum, sed Gallicum, Lombardicum, Teutonicum et Latinum ita loqui, scribere et legere scivimus, ut una lingua istarum sicut altera ad scribendum, legendum, loquendum et intelligendum nobis erat apta.

Quod regnum invenimus ita desolatum, quod nec unum castrum invenimus liberum, quod non esset obligatum cum omnibus bonis regalibus, ita quod non habebamus ubi manere, nisi in domibus civitatum sicut alter civis. Castrum vero Pragense ita desolatum, destructum ac comminutum fuit, quod a tempore Ottogari regis totum prostratum fuit usque ad terram. Ubi de novo palacium magnum et pulchrum cum magnis sumptibus edificari procuravimus, prout hodierna die apparet intuentibus. Tempore illo misimus pro uxore nostra, quia adhuc erat in Luczemburg. Que cum venisset, post unum annum habuit filiam primogenitam nomine Margaretham. Illis autem temporibus dederat nobis pater noster marchionatum Moraviae et eodem titulo utebamur. Videns autem communitas de Boemia proborum virorum, quod eramus de antiqua

stirpe regum Boemorum, diligentes nos dederunt nobis auxilium ad recuperanda castra et bona regalia.

(*Vita Caroli*. Ed. J. Emler. In: *Fontes rerum Bohemicarum* 3. Praha: Nákladem Nadání Františka Palackého v komissí kněhkupectví Dr. Grégr a Ferd. Dattel, 1882)

9. The correspondence between Charles IVth and Petrarch

The Roman emperor and Czech king Charles IVth was in close contact with Petrarch. The leading Italian humanist and poet did his best to persuade Charles IVth to be more engaged in Italian politics and to restore the former glory of ancient Roman Empire, on the contrary the emperor tried to invite Petrarch to Prague. The letter represents third invitation of Charles IVth to visit his court in Prague:

Charles IVth to Francesco Petrarca, Prague, the end of 1361 or the beginning of 1362:

*Honorabilis vir, devote karissime,
affectu magno videndi te, qui nostrum et imperii sacri amas honorem, et desiderio ingenii a te morales audire doctrinas et gratissimis tuis eloquiis delectari, scribimus Nobilibus ... ut tibi prestant ad nos veniendi licenciam et apud nos eciam aliquo tempore demorandi.*

Quocirca devocionem tuam affectuose et cordiali deisderio requirimus et hortamur quatenus intuendo illum benigne dileccionis affectum, quo personam tuam dignam amore Caesareo innata nobis pietate prosequimur, non te gravet captata licencia usque ad nostri presenciam laborare. Nam si tua discrecio aperte cognosceret quanto ardore concupiscit Imperialis Serenitas te videre presentem, profecto zelus ille, quo Imperii statum et honorem prosequeris, te ad veniendum eciam dimissis omnibus animaret. Nam iuste potes et nota racione perpendere quod, nisi

tua presencia nobis foret quoddam singulare et privilegiatum solacium, nullomodo tibi presentes litteras sub tanti fervoris instancia scriberemus.

Talem tibi gratiam in via salutis gradienti largiatur Omnipotens quasi fide persecutus es hactenus et cottidie continuate virtutis officio diligenter prosequeris potenciam Augustalem. Dignus etenim honore censeris indubie, qui precipuum mundi honorem, decus videlicet sacri Imperii, intime mentis flagrantia niteris adamare.

(Petrarcas Briefwechsel mit deutschen Zeitgenossen. Ed. K. Burdach.

In: Vom Mittelalter zur Reformation. Forschungen zur Geschichte der deutschen Bildung: Band VII – Petrarcas Briefwechsel mit deutschen Zeitgenossen. Berlin: Weidmansche Buchhandlung 1933.)

10. The letter of Master John Hus from prison in Constanz to academic community of Charles University in Prague

This letter addressed to academic community of Prague university at the eve of author's execution in Constanz on July 6th, 1415 represents philosophical and human testament of Master John Hus:

Honorabiles et in Christo Ihesu amantissimi magistri, baccalarii et scolares universitatis Pragensis! Hortor vos in ipso piissimo Ihesu, ut diligatis invicem, scismata extirpetis, honorem Dei ante omnia intendatis, habentes mei memoriam, qualiter semper intendebam profectum universitatis ad honorem Dei perducere, qualiter dolebam super discordiis vestris et excessibus, qualiter nacionem nostram preclaram volebam congregare in unum. Et ecce, quomodo in aliquibus meis karissimis, pro quibus vitam exposuissem, facta est mihi nimis amara, obprobriis, blasfemiis et ultimo amara morte affligens me. Ignoscat illis Deus omnipotens, quia nesciunt, quid fecerunt. Pro quibus sincero corde oro, ut parcat illis.

Ceterum, amantissimi in Christo Ihesu, state in cognita veritate, que super omnia vincit et invalescit usque in eternum. Scitote eciam, quia nullum articulum revocavi nec abiuravi. Volebat concilium, ut omnes et quemlibet

articulum extractum de libellis dicerem fore falsum. Nolui, nisi scriptura ostenderet falsitatem; unde, quicumque esset sensus falsus in quocumque illo articulo, illum detestor et committo ipsum correccioni domini Ihesu Christi, qui meam sinceram intencionem cognoscit, non interpretando ad sensum sinistrum, quem ego non intendo. Et vos eciam hortor in Domino, ut quemcunque sensum falsum possetis comprehendere in illorum articulorum aliquo, quod illum detestemini, sed veritate, que intenditur, semper salva. Oretis deum pro me et salute invicem in sancta pace.

Magister Iobannes Hus in vinculis et in carcere iam stans in presentis vite litore, expectans in crastino diram mortem, que, spero, purgabit mea peccata, nullam heresim in me de gracia Dei inveniens, cum toto corde profiteor quamlibet credibilem veritatem. Scriptum feria quinta ante vigiliam sancti Petri.

Rogo, diligatis Bethleem et Gallum constituite in locum mei, quia spero, quod dominus cum eo est. Amen. Recomendo vobis Petrum de Mladonowicz, fidelissimum et constantissimum meum consolatorem et confortatorem.

(*Sto listû Mistra Jana Husa*. Ed. B. Ryba. Praha: Laichter, 1949)

11. Gian Francesco Poggio Bracciolini: The Letter to Leonardo Bruni

Gian Francesco Poggio Bracciolini, one of the leading Italian humanists, in his letter to Leonardo Bruni describes the heroic death of Master Jerome of Prague at Constanz in 1416, comparing him with ancient philosopher:

Poggii Florentini ad Leonardum Aretinum epistula de M. Hieronimi Pragensis supplicio. Constantiae, 30 Maii 1416.

Illud vero admirabile memoriae argumentum: CCCXL diebus fuerat in fundo turris foetidae atque obscurae, cujus asperitatem ipsemet conquestus est, asserens se, ut fortem hominem decet, non propterea ingemiscere, quod sic indigna perpessus esset, sed mirari hominum adversus se inhumanitatem, quo in loco necdum legendi, sed necdum videndi quidem

ullam habuit facultatem. Mitto anxietatem mentis, qua oportuit illum quotidie agitari, quae omnem memoriam excutere debuisset. Ille tamen tot doctissimos atque sapientissimos viros in testes suarum opinionum allegavit, tot doctores ecclesiasticos in medium protulit in sententiam suam, ut satis superque satis fuisset, si toto hoc tempore summo in otio, summa in quiete sapientiae studiis operam dedisset. Vox ejus suavis, aperta, resonans erat, quadam cum dignitate gestus oratorios, vel ad indignationem exprimendam vel ad commovendam miserationem, quam tamen neque postulabat neque consequi cupiebat. Stabat impavidus, mortem non contemnens solum, sed etiam appetens, ut alterum Catonem dixisses. O virum dignum memoria hominum sempiterna! Non laudo, si quid adversus instituta ecclesiae sentiebat, doctrinam admiror, rerum plurimarum scienciam, eloquentiam et argutiam respondendi: sed vereor, ne omnia in pestem suam sibi fuerint a natura concessa.

Datum deinde spatium poenitendi biduo. Interim multi ad illum accessere viri eruditissimi, ut ipsum a sententia sua dimoverent. Inter quos cardinalis Florentinus eum adiit, ut ipsum flecteret ad rectam viam. Sed cum pertinacius in erroribus perseveraret, per consilium haereseos damnatus est et igni combustus. Jucunda fronte et hilari vultu ac facie alacri ad exitum suum accessit, non ignem expavit, non tormenti genus, non mortem. Nullus unquam Stoicorum fuit tam constanti animo tamque forti mortem perpessus, quam appetiisse videretur. Cum venisset ad locum mortis, se ipsum exuit vestimentis, tum procumbens flexit genibus, veneratus est palum, ad quem ligatus fuit. Deinde circumposita ligna pectus tenus, non minuscula sed grossa, paleis interiectis. Tum flamma adhibita canere coepit hymnum, quem fumus et ignis interrupit. Hoc autem maximum constantis animi signum: cum lictor ignem post tergum, ne id videret, injicere vellet. „Huc,“ inquit, „accede et in conspectu accende ignem. Si enim illum timuissem, numquam ad hunc locum, quem fugiendi facultas erat, accessissem.“ Hoc modo vir praeter fidem egregius consumptus est. Vidi hunc exitum, singulos actus inspexi: sive pertinacia hoc egerit, certe ex philosophiae schola virum interemptum esse descripsisses.

(Poggio Bracciolini *Lettere. Latin and Italian.* Ed. Helen Harth.

Florence: Leo S. Olschki, 1984-1987)

12. Aeneas Silvius Piccolomini on Bohemian affairs

One of the leading Italian humanists, Aeneas Silvius Piccolomini, the later pope Pius IInd, spent much time as pope's ambassador in Czech Lands during the Hussitic wars and thereafter. His description of Czech domestic politics from the Catholic point of view is one of the most important sources to become familiar with Czech history of 15th century:

Commentarii rerum memorabilium, quae temporibus suis contingerunt

Regnum Bohemie bifariam divisum est: alii Romanam ecclesiam sequuntur, alii respuunt, qui appellantur Hussite, cultus heresibus infames, quemadmodum in Historia Bohemica ab ipso Pio scriptum est. Georgius Poggebrazius Hussitarum partium fuit et eorum errore respersus; quorum armis atque presidis regnante Ladislao, Alberti filio, regni gubernationem et, illo mortuo, coronam arripuit vocatis ex Hungaria duobus episcopis, Lauriensi et Vacciensi, qui se unctum coronarent. Illi homini qui hereticus censeretur id honoris negare, nisi errorem prius abiuraret et Romani presulis obedientie se subiiceret. Georgius seu vere seu simulate – quod vero similis est – in penitiori parte palatii vocatis nonnullis testibus atque tabellionibus Hussitarum heresim abiuravit et apostolice sedis auctoritati iussionique esse summisit; cuius rei publica documenta episcopi acceperunt atque deinde regem coronarunt, cui mox Bohemi omnes parere, Moravi cum aliquantulum restitissent postea imperata fecerunt. Apud Sclesitas maior fuit renitentia.

(Adriano van Heck, *Pii II. Commentarii rerum memorabilium, quae temporibus suis contingerunt I*. Biblioteca apostolica Vaticana: Città del Vaticano, 1984)

Historia Bohemica. The death of Jan Žižka of Trocnov

XLVI. *Sigismundus autem, ubi Ziscae cuncta ex sententia cedere animadvertit et iam illum esse unum, ex quo res Bohemiae penderent, clam*

sibi eum conciliare tentavit, gubernationem sibi totius regni, militiae quoque ducatum et ingens auri pondus quotannis promittens, si se regem nominaret et in verba sua civitates iurare cogeret. In magnam profecto regiae maiestatis ignominiam et imperialis gloriae dedecus atque infamiam reipublicae christianae sempiternam Sigismundum, pluribus regnis praefectum, ex imperatoribus natum et ipsum imperatorem, cuius nomen Italia, Gallia, Germania et omnis Europa venerata est, quem barbarae nationes timuerunt, supplicem vidit nostra aetas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, seni, caeco, haeretico, sacrilego et in omne scelus audaci, pecuniam et summos honores offerre, ut suarum esse partium dignaretur.

Sed avertit divina pietas eam pestem et tantum malum e medio christianorum eripuit. Nam Zisca condicionibus annuens, dum conventa completurus Sigismundum petit, inter eundum apud castellum Priscoviam, divinitus (ut par est credere) peste tactus, exspiravit: monstrum detestabile, crudele, horrendum, importunum, quod postquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei exstinxit.

Ferunt illum, quum aegrotaret, interrogatum, quonam loco mortuus sepeliri vellet, iussisse cadaveri suo pellem adimi, carnes volucris ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri eoque duce bella geri: arrepturus fugam hostes, quam primum eius tympani sonitum audiverint.

Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur, Ziscae tantummodo et angeli cuiuspiam calicem manu tenentis effigiem supra portam urbis pinxere eique sacra quotoannis agunt.

(E. S. Piccolomini. *Historia Bohemica/Historie česká.*

Ed. D. Martínková, A. Hadravová, J. Matl. Praha: KLP, 1998)

13. George of Bohemia: Tractatus pacis toti christianitati fiendae

The unsuccessful project of universal peace organization which King George of Bohemia initiated 500 years ago. The serious diplomatic negotiations took place among European states in the years 1462-1464 to

enable its realization. The project abandoned the idea of universal medieval empire headed by the Emperor and the Pope and replaced it with up to that time unknown concept of permanent union of independent and equal European states:

... nos de certa nostra sciencia, matura deliberatione prehabita, invocata ad hoc Spiritus Sancti gracia, prelatorum, principum, procerum, nobilium et iuris divini et humani doctorum nostrorum ad hoc accedente consilio et assensu, ad huiusmodi connexionis, pacis, fraternitatis et concordiae inconcusse duraturam ob Dei reverenciam fideique observacionem devenimus in unionem in modum, qui sequitur, pro nobis, heredibus et successoribus nostris futuris perpetuis temporibus duraturam.

Primo nempe in virtute fidei catolice et verbo regio et principis dicimus et pollicemur, quod ab hac hora et die inantea puram, veram et sinceram fraternitatem invicem exhibebimus et servabimus, ne propter quascunque dissensiones, querelas vel causas mutuo ad arma veniemus vel quoscunque nomine nostro venire permittemus, sed potius unus alium contra omnem hominem viventem et nos vel aliquem ex nobis de facto et absque legitimo edicto hostiliter invadere molientem iuxta continenciam et tenorem capitulorum subscriptorum iuvabimus.

Secundo quod nullus nostrum auxilium vel consilium dabit nec consenciet contra alterius personam neque in periculum seu necem personae ipsius per nos vel alium seu alios aliquatenus machinabimur aut de facto machinari volentibus consenciemus, sed conservationem sanitatis, vite et honoris eiusdem pro posse procurabimus. (...)

(16) Item, si supra et infra scripta omnia et singula debite execucioni demandentur, promittimus et pollicemur modo predicto, quod quilibet nostrum oratores suos nobiles et magne auctoritatis viros amplissimo mandato et sigillo suo suffultos dominica Reminiscere de anno a natiuitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto proxime futura in civitate Basiliensi in Theotonia habeat, qui omnes ibidem ad quinquennium immediate sequens continuum resideant et nostris et aliorum incorporatorum seu incorporandorum nominibus corpus, universitatem seu collegium verum faciant, constituent et representent.

Quoquidem quinquennio congregacionis Basiliensis effluxo eadem congregacio per aliud immediatum sequens quinquennium in civitate N in Francia et per tertium quinquennium in civitate N in Italia habeatur et observetur sub eisdem modis et condicionibus, quibus supra de Basilia cautum et dispositum dinoscitur, et deinceps semper de quinquennio ad quinquennium circuitum faciendo tamdiu et quousque ipsa congregacio vel maior pars eiusdem aliud duxerit ordinandum et disponendum. Unum quoque proprium et speciale consilium ipsa congregacio habeat, cuius presidens, pater et caput N et nos ceteri Christianitatis reges et principes membra simus. Habeat eciam dictum collegium in nos omnes et nostros subditos eosque, qui eandem prorogaverint iurisdictionem voluntariam et contenciosam una cum mero et mixto imperio, prout eadem congregacio vel maior pars eiusdem hoc decrevit et statuerit ordinandum. Habeat denique propria arma, sigillum et archam communem atque archivum publicum, sindicum, fiscalem, officiales et quecunque alia iura ad licitum et iustum collegium quomodolibet pertinencia et spectancia.

(The universal peace organization of king George of Bohemia.
A fifteenth century plan for world peace. Praha: Czechoslovak
Academy of Sciences, 1964, p. 69-82)

14. Bohuslav Hasištejnský of Lobkowitz – the description of Prague

The Czech aristocrat, humanist and important Latin writer of Early Czech Renaissance describes in his letter the appearance of Prague of his time and habits of its citizens:

Bobuslaus de Lobkowitz Cristanno suo Pedik s. p. d. Situm Pragae et incolentium mores ad te scribere institui, urbis magnae et olim inter civitates Germaniae imprimis clarae. Libussa hanc condidit, tanta apud nostros, quanta Carmentis apud Romanos; neque enim ceteris populis vetustas nostra fabulis cedit. Universa in tres dividitur partes, quas Veterem, Novam et Minorem Pragam adpellant. Minor a tribus lateribus collibus, ut

plurimum vitibus consitis, cingitur, in quorum uno arx, regum nostrorum hoc tempore sedes, sita est; orientalem partem Multavia adluit, amnis in nostris gentibus celebratus. Fertur hic primum praeceps in septentrionem, deinde flexus in ortum Veteris Pragae duo latera ambit et apud Mielnikam, sedecim ferme millibus passuum a Praga, Albi miscetur. Orientem Veteris Pragae planities excipit. Id, quod restat, Nova Praga habet, quae meridiem versus per ripam fluminis usque Wissegradum in longitudinem protenditur; latera eius hinc colles, hinc Multaviam claudit.

(*Listář Bobuslava Hasištejnského z Lobkovic*. Ed. J. Truhlář. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1893)

15. Filip Melanchthon: Preface to work of Václav Mikuláš Vodňanský Cantiones evangelicae

Filip Melanchthon, the important German reformer, praises in the preface to work of Czech humanist Václav Mikuláš Vodňanský the education of some Czech humanists and the Czech nation in general. Anyway the explanation is little bit phantastic – he searches for its roots in the contacts of old Slavs with the ancient Greek culture:

Gens Heneta, quae nunc Bohemiam tenet, olim vicina fuit Phrygiae, ut ex Homero manifestum est, postea infusa in Illyricum et progressa in Sarmatiam ac Germaniam Europae magnam partem complevit. Nec vero armis tantum constitui imperia possunt. Quare consentaneum est intellectum iustitiae et civilium officiorum et disciplinam honestam in ea gente semper fuisse, cum quidem Ionicae genti in Asia, quae artium cultura et omnibus civilibus ornamentis superavit plurimas gentes, permixta fuerit. Nunc quoque pulchritudo urbium et gravitas disciplinae in Bohemiam ostendit magnam fuisse maiorum sapientiam et virtutem. Ac multis seculis fortitudine et usu militiae gens Bobemica vicinis omnibus antecelluit. Cumque ante annos centum ibi multa membra doctrinae Christianae illustrata sint, studia litterarum floruisse in ea

gente adparet, qua in re Doctores pietatem suam eo ostenderunt, quod omnibus periculis confessionem veritatis praetulerunt.

Nunc quoque multi boni et docti viri in familiis nobilibus et plebeiis ibi nati vel studia doctrinae passim iuvant vel Regum consiliis intersunt. Extant scripta luculenta Nobilissimi Domini Hassenstenii. Profuit universae posteritati Sigismundus Gelenius, natus in familia nobilis gentis Bohemicae, qui adolescens Venetiis Doctissimum senem Marcum Musurum et deinde Bononiae Camillum audivit. Postea Basileae familiaris fuit Erasmo et audivit editiones optimorum Auctorum, in quorum emendatione non solum diligentiam et fidem eius, sed etiam eruditionem et in iudicando prudentiam laudari necesse est. Possem ostendere in Plinio multas sententias foeliciter ab eo restitutas esse...

Non addam plura testimonia diligentiae ipsius, sunt enim in conspectu studiosis lectoribus. Nunc tantum haec recito, ut iuniores sciant, quae fuerit huius Gelenii patria et ubi adolescens eruditus sit. Adiunxerat autem ad eruditionem optimos mores, veram Dei invocationem, iustitiam erga omnes, castitatem, modestiam, candorem ac in omni actione moderationem, convenientem viro bono et erudito. Scio Basileae omnibus viris honestis fuisse carissimum. Sic etiam apud Ioachimium Camerarium et apud me vixit, ut colloquia eius de doctrinis iucundissima essent et nobis et aliis. Atque utinam possem ipsius filiis declarare meam erga ipsum benevolentiam!

(Antologie významných latinských textů z českých a evropských kulturních dějin.

[on line] [cit. 2013-05-28]

Dostupné z:http://dspff.upol.cz/wpcontent/uploads/CJDSL_texty1.doc

16. Comenius: *Totam utriusque sexus iuventutem scholis committendam esse*

Well-known Czech humanist, universal scientist, writer, great man of genius, Comenius, in his work *Didactica magna* calls for reform of edu-

cation. In the chapter IX of this treatise demands non discriminational attitude to all of students:

Non divitum tantummodo aut primorum liberos, sed omnes pariter, nobiles et ignobiles, divites et pauperes, pueros et puellas per omnes urbes et oppida pagosque et villas scholis esse adhibendos sequentia evincunt.

2. *Primo, quicumque homines nati sunt, eodem principali fine nati sunt, ut homines sint, id est creatura rationalis, creaturarum domina, Creatoris sui expressa imago. Omnes itaque eo promovendi sunt, ut litteris, virtutibus, religione dextre imbuti vitam praesentem utiliter transmittere, futura autem digne praeparari queant. Apud Deum personarum acceptionem non esse toties ipse protestatur. Nos ergo si quosdam tantum ab ingenii culturam admittimus aliis exclusis, injurii sumus non solum in ejusdem consortes naturae, sed in Deum ipsum, qui ab omnibus, quibus imaginem suam impressit, agnosci, diligere, laudari vult. Quod utique eo ferventius fiet, quo major cognitionis lux fuerit accensa. Tantum scilicet diligimus, quantum cognoscimus.*

3. *Deinde, non liquet nobis, ad quos usus hunc aut illum divina destinarit providentia. Hoc certe constat e pauperrimis, abjectissimis, obscurissimis nonnumquam Deum eximia gloriae suae organa constituere. Imitemur itaque nos coelestem solem, qui universam collustrat, incalefacit, vivificat terram: ut quidquid vivere, virere, florere, fructum ferre potest, vivat, vireat, floreat, fructum ferat.*

4. *Nec obstat aliquos natura hebetes et stupidos videri. Nam id universalem hanc animarum culturam magis etiam commendat et urgent. Quo enim quis tardioris aut malignioris naturae est, eo magis juvari opus habet, ut a bruta hebetudine ac stupore quantum potest liberetur. Nec tantam ingenii infelicitatem reperire est, cui nihil prorsus emendationis afferat cultura. Certe ut vas foraminosum, saepe elutum, si nihil retinet aquae, tamen emundatur et fit purius: ita hebetes ut stupidi si nihil proficiant in litteris, moribus tamen emollientur, ut magistratui politico et ministris ecclesiae parere sciant. Constat nihilominus experientia quosdam natura admodum tardos scientiam tamen literarum assecutos, ut ingeniosos etiam antevertunt: tam vere poeta illud Labor omnia vincit improbus*

pronunciavit. Quinimo ut corpore nonnemo a pueritia egregie valet, dein aegrescit et macrescit, alius contra juvenili corpusculum trahit morbidum, deinde convalescit et in proceritatem assurgit: ita cum ingenii comparatum est, ut quaedam praecocia sint, sed cito reddantur effoeta et in obtusum quid desinant, alia primo hebescant, deinde exacuantur et valide penetrent. Praeterea in pomariis arbores habere amamus non solas, quae praecocem ferant fructum, sed et medias serotinasque: quia unumquodque suo tempore (ut Syracides alicubi loquitur) laudem invenit, nec frustra fuisse tandem aliquando, quamvis sero, ostendit. Eccur igitur in literario horto unius tantum generis ingenia, praecocia et agilia, tolerari velimus? Nemo proinde excludatur, nisi cui Deus sensum aut mentem negavit.

(Milan Kopecký – Martin Steiner, *Jan Amos Komenský, Opera Omnia. Vol. 15 – Didactica magna*. Praha: Academia, 1986)

17. Bohuslav Balbín: Dissertatio apologetica pro lingua Slavonica, praecipue Bohemica

Bohuslav Balbín, the leading writer of Baroque era, member of Jesuit order, in his famous apology of Czech culture and language criticizes the discrimination of Czech nation in its own land. In his book *Miscellanea historica regni Bohemiae* describes the beauties of the country, but also the devastation that occurred during the Thirty Years' War and its desperate consequences:

Domestica omnia nobis sordent, nostri nosmet poenitet, eodem affectu, quo patrios homines, linguam itidem nostram stulte contemnimus. Mitto alias querelas iustissimas; sunt bodie, qui digito intento monstrari possunt, tanto Slavicae linguae odio occupati flagrantisque: ut si quem in Bohemia bohemice loquentem audierint, laedi existimationem suam putent, cristas continuo erigant, velut Meleagrides seu Galli Indici alis humum verrant, et patientiam audiendo praestare non possint iubeantque silere aut facessere. Comparent amabo Bohemicae gentis modestiam

et caritatem, qui alienos, et advenas non modo texto receperint et tolerarint, sed benignitate mirabili omnibus vitae bonis ac praesidiis exornarint, et sepe serint, honoribus, ad quos olim nemini, nisi patriis hominibus patebat accessus, admoverint, ut quod Iuris Consultus de Romae nationum omnium receptatrice olim dixerat, Roma communis est Patria, id conversum de Bohemia dicere liceat: eam esse Hispanis, Gallis, Italis ac praesertim Germanis alteram parentem: ut, si primam illam, in qua nati sunt, seu voluntate seu etiam crimine amiserint, ad hanc nostram tutum per fugium ac receptum habere possint. Ubi alia eiusmodi regio reperietur, quae sinu suo tam amanter exteros et peregrinos recipiat educetque? Ubi ille aditus ad divitias, ad honores?

(Bobuslai Balbini Dissertatio apologetica pro lingua Slavonica, praecipue Bohemica. Ed. F. M. Pelcl. Praha: F. Mangold, 1775)

Miscellanea historica regni Bohemiae

III, I. De Urbibus et oppidis Bohemiae pauca hac aetate nostra (qua bellorum continuatione et crudelitate ter Ilium superavimus) scribi possunt. Nulla urbs, nullum adeo oppidum nominari potest, quod non proximis bellis arserit. Sunt, quae post expilationem hostilem iterum iterumque flammis conciderint et in terram data sint; de his calamitatibus in Historia Boleslaviensi quaedam diximus.

Supersunt tamen etiamnum Veteris magnificentiae, splendoris ac gloriae in Arcibus, oppidis et Civitatibus quaedam, etsi pauca, quae calamitates et strages hostium et ignium effugerunt, vestigia ac monimenta, ex quibus tamen prudentes aliquam de foelicitate priorum temporum capiunt conjecturam. Videbis aliquando deserto in loco stantem egregii operis portam aut columnam aut stabuli alicujus magnificum fragmentum aut frustum, cum ex tota reliqua villa appareat nihil; alibi multorum fastigiorum inclinatas jam ruinas minasque murorum exhorrescit Viator; in Urbibus et Oppidis prope desertis insignem aliquam porticum vel Menianum aliquod e domo exiens elegantissimo opere lateritio vel saxeo pictis aut incisis Dominorum

insignibus mirari poteris; alibi ingentibus ruinis descendit hiatque testudo Curiae; domus rusticorum nonnumquam partim imbricatae, parte alia stramento teguntur; Cisternae ipsae in Urbibus veterem fori majestatem multis in locis ostendunt: Bobembrodam, Slanam, Pragam novam, Pisecam, Nimbargam, Litomericium, verbo Urbes Regias omnes oculo curiosiore perlustret, quisquis a me fieri sibi fidem postulat.

(Bohuslav Balbín. *Miscellanea historica regni Bohemiae*.

Praha: Jiří Černoč, 1680-1681)